



MÖTESANTECKNINGAR
2018-07-05 Ärendenr:
NV-00322-14

NÄRVARANDE

Anna Werner, Villaägarna
Andrea Hjärne Dalhammar, Malmö Stad
Anne-Marie Johansson, Kemikalieinspektionen
Charlotta Stadig (ers. Lisa Bredahl Nerdal, via länk), Havs- och Vattenmyndigheten
Fredrik Bäck, Sveriges kommuner och landsting
Katja Sällström, Länsstyrelsen i Örebro län
Klas Cullbrand, Chalmers Industriteknik
Kristina Einarsson, Boverket
Marianne Hedberg, Sveriges Byggindustrier
Peter Flyhammar (ers. Maria Arm), Statens geotekniska institut
Petra Holgersson (ers. Johanna Ragnartz, fm), Håll Sverige Rent
Viveke Ihd, Återvinningsindustrierna
Weronika Rehnby, TEKO

Naturvårdsverket

Lena Callermo (em)
Jon Engström
Katarina Parker (antecknade)
Madeleine Öst
Henrik Sandström (fm)
Karin Klingspor (fm)
Ida Adolfsson (fm)
Åsa Tynell (fm)
Yvonne Augustsson (fm)
Marie Larsson (fm)
Agnes Willén(fm)
Kenneth Zetterberg (konsult, fm)
Petra Selander (em)
Lena Stig, (em, via länk)
Ylva Carlheim-Gyllensköld (em)

Anteckningar från Avfallsrådets möte den 30 maj 2018

Välkommen

Jon Engström, enhetschef på Återvinningsenheten, hälsar välkomna till första mötet för verksamheten år 2018, och välkomnar särskilt de nya ledamöterna. Trendspaning är mötets övergripande tema. Plast är på agendan även vid detta rådsmöte eftersom det händer mycket inom plastområdet. Jon är ordförande för mötet istället för ordinarie ordförande Lena Callermo, som inte kan medverka under hela dagen.

Bordet runt – Trendspaning och vad behöver hända för att åstadkomma en cirkulär ekonomi?

PETER FLYHAMMAR, STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT (SGI)

Stora mängder massor genereras som är besvärligt att hantera, exempelvis hur rena massor ska hanteras. Framförallt är lagring ett problem. Processen och hanteringen behöver förenklas. Standarder för kvaliteter och metoder för klassning och hantering behöver utvecklas. Det finns ett generellt behov av vägledning. SGI medverkar i den pågående revideringen av handboken om masshantering: <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Avfall/Handbok---atervinning-av-avfall-anlaggning/>.

ANNA WERNER, VILLAÄGARNA

Det ska vara lätt att göra rätt. Restavfall och förpackningar ska kunna tas omhand på ett enhetligt sätt.

FREDRIK BÄCK, SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING

Vi behöver utveckla hur vi hanterar avfall vid nybyggnation, och hur vi ska minska avfallsmängderna. Här ingår även frågan om konstgräsplaner och gummigranulat.

ANDREA HJÄRNE DALHAMMAR

Lagar och verktyg finns men används inte tillräckligt. Tillsynen varierar i landet, och tillsynsmyndigheterna vet inte hur de ska agera. Det avfallsförebyggande arbetet fungerar inte. Inom avfallsområdet förekommer mycket illegal verksamhet, dumpning och nedskräpning. Det är mycket pengar i omlopp inom området, bl. a. i byggandet. Idag har vi massor som vi inte vet var de tar vägen.

ANNE-MARIE JOHANSSON, KEMIKALIEINSPEKTIONEN

Vi behöver ändra vårt sätt att leva, och hur vi inom politiken och företagandet tänker kring ägande och resurser. Inom EU går förändringarna långsamt. Vi har ej tillräckligt kraftfulla verktyg. Efterlyser mer politisk vilja. Det som produceras, och som ska ingå i den cirkulära ekonomin, behöver vara hållbart från början ur både resurs- och designsynpunkt.

JENNY SVÄRD, SVENSKT NÄRINGSLIV

Vi behöver se över lagstiftningen. För att vi ska kunna återvinna mera måste det finnas en marknad.

VIVEKE IHD, ÅTERVINNINGSSINDUSTRIERNA

Det är problematiskt med de som inte följer lagstiftningen. Personal behöver kunna lagstiftningen. Idag finns det stora värden i det som vi inte återvinner. Materialåtervinningen är kopplad till miljömålen. Genom en ökad materialåtervinning skulle vi exempelvis kunna minska CO₂-utsläppen.

MARIANNE HEDBERG, SVERIGES BYGGINDUSTRIER

Vi behöver information om vad som finns i material och varor för att klara en långsiktig hantering av produkter. Vi måste få en tydligare redovisning av innehåll. Idag är förteckningarna inte adekvata för framtidens standarder med tanke på att materialen kommer att finnas länge. För att byggbranschens loggbok ska fungera måste informationen finnas tillgänglig.

WERONIKA REHNBY, TEKNO

Det är viktigt att arbeta branschöverskridande. För att kunna utveckla de textila materialen behöver vi varandras kunskap och erfarenheter. Vi behöver även ett ökat samarbete mellan myndigheter och företagen, och förstå konsumenternas beteende.

KATJA SÄLLSTRÖM, LÄNSSTYRELSEN I ÖREBRO LÄN

Vi kan inte bara prata om avfall, utan vi måste också prata om kemikalier. Det är viktigt att se till helheten.

KRISTINA EINARSSON, BOVERKET

Viktigast är kedjan för forskning, skolprojekt, samarbetet med näringslivet, och hur vi konkret arbetar med cirkulär ekonomi. Frågan är också vilken förståelse det finns för frågeställningarna. Vi behöver sektorsanpassade lösningar. Det är viktigt att Naturvårdsverket är pådrivande så att arbetet för en cirkulär ekonomi hålls igång. Kommittén som ska göra en genomgripande översyn av Boverkets byggregler fokuserar bl. a. på cirkulär ekonomi inom byggsektorn.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2017/02/dir.-201722/>

PETRA HOLGERSSON, HÅLL SVERIGE RENT

Läckaget i den cirkulära ekonomin med avseende på nedskräpningen. Nu är det stort fokus på nedskräpning av plaster. Förslaget som har lagts fram om en reglering av engångsartiklar stöds av Håll Sverige Rent. Dock är det osäkert om det är bra med förbud, då det även handlar om beteenden. Här måste vi utbilda och informera, samla kunskap och påverka. Det är viktigt att se nedskräpningsproblematiken och vidta nödvändiga åtgärder.

På gång inom avfallsområdet

På gång listan, som Naturvårdsverket tar fram inför varje Avfallsråd, beskriver aktuella frågor inom avfallsområdet. Listan är indelad efter EU, regeringen, pågående regeringsuppdrag, nyligen redovisade regeringsuppdrag, föreskrifter och vägledning och övrigt.

Listan finns på webben:

<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Avfall/Vem-gor-vad/Avfallsradet/>

Jon Engström, Återvinningsenheten på Naturvårdsverket

Den svenska Agenda 2030 delegationen har lyft behovet av en samlad nationell målbild för Sverige. Sommaren 2018 presenteras regeringens handlingsplan för Agenda 2030. EU:s plaststrategi innebär en del utmaningar kring flöden och material. Behovet av återvinningskapacitet har eskalerat genom Kinas förbud mot import av plast, och därmed påverkas efterfrågan på plastråvara inom EU. Vidare pågår den statliga utredningen (dir.2017:60) om plast, och Naturvårdsverket har fått en utökad budget år 2018 för plastarbetet.

För mer information:

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2017/06/dir.-201760/>

Henrik Sandström, Avfallsenheten på Naturvårdsverket

Den 22 maj slutfördes förhandlingarna om avfallspaketet, som omfattar sex olika direktiv. Förändringarna innebär bl. a. nya definitioner och nya återvinningsmål. Exempelvis återvinningsmål om separat insamling från hushåll av biologiskt avfall till slutet av år 2023, och separat insamling av textilier och farligt avfall från hushållen till slutet av år 2024. Ett annat exempel är målet om maximalt 10 % deponering av hushållsavfall till år 2035. Syftet är att medlemsstaterna ska främja åtgärder inom detta område.

För mer information:

[*Waste management and recycling: Council adopts new rules - Consilium.*](#)

Det ska nu göras en analys av hur lagstiftningsförändringarna ska genomföras nationellt. En aktuell frågeställning är hur de som sätter ut varor på marknaden ska redovisa kemikalieinnehåll på ECHA:s (European Chemicals Agency) databas. Medlemsstaterna ska se till att detta genomförs. Kommissionen har uppmanats att vägleda ytterligare kring detta. Metoderna för beräkningar har varit en utmaning och föremål för mycket diskussioner. Genom vårt pågående regeringsuppdrag om förbättrad avfallsstatistik och spårbarhet för farligt avfall finns ett förtydligat krav på spårbarhet och att åstadkomma en central digital alternativ registerlösning.

Synpunkt från mötet: Gällande återvinningsmålet för avfall från hushåll har det beslutats om förändringar i beräkningsmetoden för målet. Metoden är avsmalnad. Kommissionen kommer att ta fram vägledning om detta.

Karin Klingspor, Regeringsuppdragsenheten på Naturvårdsverket

November 2018 fick Naturvårdsverket regeringsuppdraget om undantag från tillstånds- och anmälningsplikt för verksamheter som behandlar avfall. Bakgrunden till uppdraget är avfallsdirektivet, och att alla verksamheter som behandlar avfall måste vara tillstånds- eller anmälningspliktiga eller omfattas av allmänna regler med registreringsplikt. Fem utpekade verksamheter finns i uppdraget. Några utgångspunkter för bedömningarna av undantagen är att det är juridiskt möjligt, att allmänna regler är ett lämpligt och möjligt sätt att säkerställa att avfallshanteringen sker utan fara för människors hälsa och utan att

skada miljön, samt att det är samhällsekonomiskt motiverat. I del ett i uppdraget, som redovisades den 26 april, pekade Naturvårdsverket på fyra olika typer av verksamheter. Nu pågår planering av del två i uppdraget som innefattar att föreslå författningsändringar med allmänna regler som krävs för att kunna göra undantag från tillstånds- eller anmälningsplikt. Del två ska redovisas senast 28 september 2019.

Synpunkt från mötet: Idag saknas ett generellt undantag från tillståndsplikten för behandling av smittförande högriskavfall vid akuta lägen. Det borde finnas en snabbare och enklare hantering, t. ex. hellre anmälningsplikt.

Ida Adolfsson, Återvinningsenheten på Naturvårdsverket

Livsmedelsverket har fått i uppdrag att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket att arbeta för ett minskat matsvinn. En delredovisning lämnades i februari. I uppdraget har det hållits flera dialoger med enskilda aktörer i livsmedelskedjan. En handlingsplan lämnas in till regeringskansliet kring midsommar. Målsättningen är att handlingsplanen ska vara dynamisk och uppdateras under arbetets gång. Den ska innehålla åtgärder och förslag för att kunna minska matsvinnet. Nio preliminära åtgärdsområden har identifierats. Regeringsuppdraget är en fortsättning på ett tidigare arbete som genomfördes år 2013-2015.

Synpunkt från mötet: Matavfallet bör separeras från förpackningarna när livsmedel kasseras. En begränsande faktor är dock personalkostnaderna för hanteringen.

Åsa Tynell, Regeringsuppdragsenheten på Naturvårdsverket

Regeringsuppdraget om nedskräpning omfattar två delar. I fokus nu är bl. a. förpackningsdesign ur ett nedskräpningsperspektiv, förbudet mot engångsförpackningar och pantsystem. De aktuella förslagen om ett utökat producentansvar och fastighetsnära insamling, samt förändringarna i avfallspaketet kommer att påverka regeringsuppdraget.

För närvarande pågår arbete med styrmedelsförslag och förslag till åtgärder för de vanligaste förekommande skräpen inom 10 produktområden, bl. a. fiskeredskap, godispapper, ballonger, cigarettfimpar, take-away produkter och krympfilm. Produktgrupperna som Naturvårdsverket arbetar med kommer från plastutredningens delredovisning. Naturvårdsverket har i maj genomfört en workshop med olika aktörer i ”nedskräpningskedjan”, tillverkare av förpackningar och engångsartiklar, fyllare av förpackningar, restauranger och caféer som använder mycket take-away produkter etc. Naturvårdsverket samarbetar även med Vinnova (Sveriges innovationsmyndighet) i ett projekt för att utveckla nya sätt att ta fram styrmedel. Projektet tittar specifikt på nedskräpning av snacks- och godispapper och inbegriper fältstudier av olika scenarion där människor skräpar ned. Ett konsultuppdrag som fokuserar på beteenden som orsakar nedskräpning ingår också i regeringsuppdraget.

I delen av regeringsuppdraget som tittar på tillverkning av förpackningar, förpackningsbehov och nedbrytning av förpackningar samarbetar Naturvårdsverket delvis med SIS (Swedish Standards Institut) och RISE Research Institutes of Sweden) / Miljöpack. Standarder tillhörande bilaga två till förpackningsdirektivet har analyserats, då de påverkar utformningen av förpackningar i andra EU-länder. Arbetet ska redovisas senast den 21 augusti 2019.

Synpunkt från mötet: Motsvarar produkterna de som EU kommissionen pekat ut? Inte helt och hållet, men i princip så är det samma produkter som Naturvårdsverket tittar på. Produkterna baseras på underlaget från plastutredningen.

Yvonne Augustsson, Hållbarhetsenheten på Naturvårdsverket

Hållbarhetsenhetens arbete med textilinitiativ och nuvarande regeringsuppdrag utgår från ett regeringsuppdrag som löpte år 2014-2016. Utgångspunkten i arbetet har varit att det är förorenaren som ska betala och att hela värdekedjan ska omfattas. För att uppnå en cirkulär ekonomi räcker det inte med åtgärder riktade mot avfallsledet utan hela värdekedjan måste inkluderas. Störst påverkan sker i produktionsledet, som står för 70 % av klimatpåverkan.

Textilkonsumtionen har ökat sedan år 2000 och idag (2016) uppgår den till 13,8 kg per person och år, varav 7,5 kg slängs i restavfallet. Produkterna som slängs är inte trasiga eller slitna och skulle kunna fortsätta att användas, vilket är viktigt att beakta i analysen. Idag har vi en debatt kring vem som ska ansvara för textilinsamlingen. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen driver Dialog för en hållbar textil värdekedja med fokus på miljö och kemikalier. I dialogen är det viktigt att inkludera hela värdekedjan, och i detta forum kan vi ha en diskussion med branschorganisationer, företag, myndigheter etc. Intresset för textildialogen har varit stort. Målsättningen med dialogen är att bidra till att åstadkomma resurseffektiva och giftfria kretslopp. Nästa textildialog hålls i Stockholm den 17 oktober.

Utgångspunkterna för arbetet med hållbara affärsmodeller är att produkterna behöver en längre livstid och en hållbar design. En målsättning är att konsumenterna ska efterfråga hållbara produkter. Det nu pågående regeringsuppdraget Information till konsumenter om textilers miljö och hälsopåverkan inleds med att kartlägga konsumenternas kunskaper idag, hur de får sin information, och vilken information de efterfrågar. Kartläggningen / nollmätningen (som ska replikeras när uppdraget avslutas 2020) är en av flera delar som ingår i en nulägesanalys. Arbetet omfattar också en omvärlds- och aktörsanalys.

Idag pågår forskning kring beteende och konsumtion, och om nudging gällande textil. En aktuell frågeställning som behöver studeras närmare för att komma till rätta med utsläpp av mikroplaster är filterlösningar för tvättmaskiner, och hur ett filter skulle kunna utformas. Naturvårdsverket upphandlar nu en konsult för att undersöka filterlösningar närmare och ta fram en rapport om nuläget, samt utreda eventuella konsekvenser för producenter, konsumenter vs miljönytta med

ett filter på tvättmaskiner. Rapporten är tänkt att användas som ett underlag till EU kommissionen för att eventuellt ta fram kriterier för filter i tvättmaskiner inom Ekodesigndirektivet.

Marie Larsson och Agnes Willén Naturvårdsverket samt Kenneth Zetterberg Softronic

Naturvårdsverket fick regeringsuppdraget om avfallsstatistik och spårbarhet för farligt avfall i julas. Målsättningen är att utveckla en nationell digital rapporteringsplattform, och att därmed förbättra den digitala samverkan nationellt och inom EU. När det gäller avfalls- och behandlingskoderna saknas idag en del koder. SMED (Svenska MiljöEmissionsData), SCB (Statistiska centralbyrån) och IVL Svenska Miljöinstitutet arbetar med frågan och analyserar vilka koder som fattas eller behöver ändras. Vissa koder finns inte på svenska.

Tanken är att rapporteringen av producentansvaren ska kunna kopplas på den digitala lösning som planeras att presenteras innan jul. Från och med år 2019 ska sedan den digitala lösningen tas fram. Parallellt under hösten 2018 kommer det att genomföras en analys kring samverkan och samarbete. Syftet med digitaliseringen är att göra det lätt och enkelt för företag som hanterar avfall, att få till en välfungerande spårbarhet för farligt avfall och också att öka kvaliteten på statistiken framförallt för den internationella rapporteringen. Inom uppdraget sker ett samarbete med transportföretag. Exempelvis studeras chaufförens digitala arbetsmiljö, hur transporten av avfall från plats A till B kan följas, och om detta kan göras genom tracking i mobilen. Under hösten kommer tre workshops att hållas med berörda aktörer, d.v.s. kommuner, länsstyrelser och verksamheter.

I uppdraget ingår även att göra internationella jämförelser, och att få en uppfattning om vad som händer i andra länder. Det finns digitala lösningar på marknaden, så något nytt system behöver inte utvecklas. Exempelvis finns det idag en spårbarhet för varor som kött och läkemedel. Vidare är det viktigt att det inte bara blir ett svenskt system eftersom avfallstransporter sker gränsöverskridande.

Aktuella projekt med inriktning plast inom ReSource

Klas Cullbrand, Chalmers Industriteknik

ReSource är ett av regeringens strategiska innovationsprogram med inriktning resurseffektivitet. Stora delar av verksamhetens medel går till utlysningar. Många av projekten som finansieras är förprojekt och innovationsprojekt där test och utveckling ingår. Elektronik är exempel på ett återkommande område. Den 4 juni startar utlysningen ”Hållbar plast – steg 1 initiering”. Klas presenterar 19 aktuella projekt med inriktning på plast.

Så greppar Naturvårdsverket plastarbetet

Lena Stig och Petra Selander, Återvinningsenheten på Naturvårdsverket

På agendan för närvarande är att ta fram underlag för hur plastarbetet ska prioriteras. Källorna är kända. Vi bör använda plast för det ändamål där det lämpar sig bäst. Den vision för hållbar plastanvändning som har fastslagits inom Nordiska ministerrådet förra året är en ledstjärna och ett tak som vi bör sikta på. Arbetet görs även med utgångspunkt från EU:s plaststrategi. Naturvårdsverket har aktuella regeringsuppdrag om plast och extra satsningar för plastarbetet år 2018.

En utvärdering som gjorts om strandstädningen visade att 7 av 10 produkter är av plast. Kommunerna har i år kunnat söka bidrag från Naturvårdsverket för strandstädningsaktiviteter. Andra satsningar som pågår är bl. a. en kartläggning om vilka plastflöden vi har. Ett exempel är utsläppen från tvätterier. Naturvårdsverket har vidare delat ut ett bidrag till SIS för etablering av ett ISO-sekretariat för utveckling av standarder för plaståtervinning. För att öka kunskapen om mikroplaster kommer 25 miljoner kronor att fördelas för forskning åren 2019-2021. Sista ansökningsdag är den 13 september 2018. Medel finns även att söka för forskning om dagvatten, som är den viktigaste spridningsvägen för mikroplaster.

För att främja efterfrågan på nya hållbara produkter arbetar Naturvårdsverket med vägledning via beställargrupper i upphandlingen och information till konsumenter. En beställargrupp för minskad miljöpåverkan från konstgräsplaner startade 2017. Det ska även starta en beställargrupp med inriktning på avancerad rening av avloppsvatten. Dagvattenfrågan är prioriterad. Aktuellt är vidare arbetet med plastutmaningen, som är en innovationstävling, som har till syfte att bidra till en hållbar plastanvändning. Detta är ett initiativ som startats med dagligvaruhandeln. Frågor som kan ingå i tävlingen är exempelvis återvinningsbarhet, klimateffektivitet, systemlösningar och nytta för branscherna.

Temperaturtagning på plastområdet genom några aktuella påståenden och efterföljande diskussion

Nedskräpning, återvinning och billigt (priset) är de tre ord som majoriteten av mötesdeltagarna beskriver som svar på frågan vad som är den stora plastutmaningen. Flertalet av ledamöterna instämmer till stor del i följande tre påståenden: 1) EU:s nya förslag gällande engångsprodukter av plast är rätt väg att gå; 2) Nya pantsystem är lösningen för ökad materialåtervinning av plast och minskad nedskräpning; 3) Större satsningar på arbetet med standarder för plast behövs.

Färre instämmer i de två påståendena: 1) Alla borde plastbanta. Vi ska byta plast mot annat material; 2) Det finns redan lösningar på de problem vi står inför – problemet är att de inte är lönsamma/inte används på marknaden.

Några kommentarer som lämnades under diskussionen:

- Fallskydd på skolgårdar minskar.
- Det är bättre med grönområden när staden blir för varm.
- Plast är inte billigt! Det vi snarare bör inrikta oss på är att återvinningsindustrin är dyr. Billighet handlar om världspriset på olja.
- Skillnaden är stor mellan biologiskt nedbrytbar plast och biobaserad plast. Biologiskt nedbrytbar plast kan vara förödande. Det är inte alltid tydligt vad som är biologiskt nedbrytbart.
- Vi behöver upphöra att svepande prata om plast, utan att skilja mellan olika slag av plaster. Det finns en otrolig bredd i egenskaperna, och den kan behöva diskuteras på detaljnivå.
- Vi behöver göra det lättare för konsumenten. Det är lättare att göra rätt om produkten inte finns på marknaden.
- Pantsystem kan vara lösning för vissa strömmar, men kan inte vara en generell lösning.
- Nej till plastbantning för konsumenten, men är viktigt i produktions- och avfallskedjan. Plast eller inte beror på syfte och industri. Hur avväga att fasa ut plast med tanke på dess överlägsna användning i vissa produkter? Vissa plaster kan öka hållbarheten.
- Idag finns en skyldighet att tillvarata fiskeredskap, men det saknas ett system för det.
- I teorin finns det en hel del lösningar kring många problem, men inte i praktiken.

Trendspaning

Under mötet genomfördes en trendspaning genom gruppdiskussioner för att bidra till Naturvårdsverkets omvärldsanalys inom avfallsområdet. Ett antal aktuella trender identifierades och diskuterades.

Mötet avslutades

Jon tackar för ett givande möte och för alla bidrag och tankar kring presentationerna och trendspaningen.

Synpunkter på upplägg och innehåll välkomnas till nästa möte den 26 september.